

Шевчук Лариса Миколаївна,
доктор біологічних наук, професор
Герасимчук Олена Леонтіївна,
кандидат педагогічних наук, доцент
Васильєва Людмила Анатоліївна,
кандидат біологічних наук

Державний університет «Житомирська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7666-7069>
Державний університет «Житомирська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1279-1888>
Державний університет «Житомирська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0661-927X>

АНАЛІЗ ГЕОГРАФІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ, ЙОГО ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ТА ПОТЕНЦІАЛУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Мета дослідження полягає у обґрунтуванні ключових елементів потенціалу розвитку туризму в Житомирському Поліссі, засноване на аналізі географічних характеристик та наявних природних ресурсів регіону.

Методика дослідження. Географічний аналіз для дослідження географічного розташування, рельєфу, клімату та інших природних характеристик Житомирського Полісся. Картографічний метод з метою використання карт для аналізу розподілу природних ресурсів, туристичних об'єктів та інфраструктури. Статистичний аналіз для обробки та інтерпретації статистичних даних, що стосуються туризму в регіоні, включаючи кількість туристів, туристичні доходи тощо.

Результати. Визначено, що природно-ресурсна база регіону є важливою для рекреаційної діяльності, враховуючи сприятливі кліматичні умови, водні, лісові ресурси та різноманітність флори та фауни. Для подальшого розвитку туризму в області необхідно сфокусуватися на розвитку інфраструктури, покращенні рекламної стратегії, створенні туристичних брендів, розвитку інтерактивних карт та маршрутів, а також активному залученні уваги ЗМІ до туристичних подій та проєктів у регіоні.

Наукова новизна. Наукова новизна даного дослідження полягає в комплексному аналізі географічних особливостей Житомирського Полісся, його природних ресурсів та потенціалу для розвитку туризму, що включає інтегрований підхід до вивчення різноманітних аспектів туристичної привабливості регіону.

Дослідження пропонує новітній погляд на можливості використання природних ресурсів, географічного положення та історико-культурної спадщини Житомирщини в контексті розвитку туризму.

Практична значимість. Стаття має практичне значення у визначенні перспектив та шляхів розвитку туристично-рекреаційної сфери в Житомирському Поліссі. Вона вказує на можливості використання географічного положення, природних та культурних ресурсів для стимулювання туризму як внутрішнього, так і міжнародного. Висвітлені в статті аспекти можуть бути використані для планування та реалізації туристичних проєктів, що сприятиме економічному розвитку регіону. Результати дослідження можуть бути використані місцевою владою, туристичними організаціями та інвесторами для розробки ефективних стратегій розвитку туризму, створення нових туристичних продуктів та покращення існуючих.

Ключові слова: Житомирське Полісся, географічне положення регіону, туристичний потенціал, кліматичні умови, стратегія розвитку туризму, туристичні послуги.

Shevchuk Larysa Mykolaivna,
Doctor of Biological Sciences, Professor
Herasymchuk Olena Leontiivna,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Vasileva Liudmyla Anatoliivna,
Candidate of Biological Sciences

Zhytomyr Polytechnic State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7666-7069>
Zhytomyr Polytechnic State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1279-1888>
Zhytomyr Polytechnic State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0661-927X>

ANALYSIS OF THE GEOGRAPHICAL FEATURES OF THE ZHYTOMYR FOREST, ITS NATURAL RESOURCES AND THE POTENTIAL FOR THE DEVELOPMENT OF TOURISM

The purpose of the study is to substantiate the key elements of the tourism development potential in Zhytomyr Polis, based on the analysis of geographical characteristics and available natural resources of the region.

Research methodology. Geographical analysis for the study of geographical location, relief, climate and other natural characteristics of Zhytomyr Polissia. A cartographic method for the purpose of using maps to analyze the distribution of natural resources, tourist facilities and infrastructure. Statistical analysis for the processing and interpretation of statistical data related to tourism in the region, including the number of tourists, tourism revenues, etc.

The results. It was determined that the natural resource base of the region is important for recreational activities, taking into account the favorable climatic conditions, water, forest resources and diversity of flora and fauna. The relief of Zhytomyr Polissia contributes to the diversity of climate and biotic resources, which is significant for the development of sports, health and active types of tourism. For the further development of tourism in the region, it is necessary to focus on improving the infrastructure, improving the advertising strategy, creating tourist brands,

developing interactive maps and routes, as well as actively attracting the attention of the media to tourist events and projects in the region.

Scientific novelty. The scientific novelty of this study consists in a comprehensive analysis of the geographical features of Zhytomyr Polissia, its natural resources and potential for tourism development, which includes an integrated approach to the study of various aspects of the region's tourist attraction.

The study offers a new perspective on the possibilities of using natural resources, geographical location and historical and cultural heritage of Zhytomyr Region in the context of tourism development.

Practical significance. The article is of practical importance in determining the prospects and ways of development of the tourism and recreation sphere in Zhytomyr Polis. It points to the possibilities of using geographical location, natural and cultural resources to stimulate both domestic and international tourism. The aspects highlighted in the article can be used to plan and implement tourism projects, which will contribute to the economic development of the region. The results of the study can be used by local authorities, tourism organizations and investors to develop effective tourism development strategies, create new tourism products and improve existing ones.

Keywords: Zhytomyr Polissia, geographical location of the region, tourist potential, climatic conditions, tourism development strategy, tourist services.

Постановка проблеми. Туризм має велике значення для України, адже це одна з ключових галузей економіки країни, яка забезпечує прибутки для державного бюджету, створює нові робочі місця, сприяє формуванню позитивного іміджу країни та підвищує конкурентоспроможність національних туристичних продуктів. Туристична індустрія сприяє стабільному зростанню доходів бюджету, позитивно впливаючи на розвиток різних секторів економіки, таких як транспорт, торгівля, зв'язок, виробництво сувенірів, сфера послуг, ресторанний бізнес, будівництво, сільське господарство та інші. Однак, незважаючи на це, доходи від туристичних послуг в Україні складають менше 1% від ВВП, тоді як у країнах з розвинутою туристичною галуззю цей показник може досягати до 10% ВВП (Ogienko, Ogienko, 2020).

Україна «забезпечена» усіма необхідними природними і географічними факторами для розвитку туристичної сфери, включаючи багатий природний ресурсний потенціал, сприятливі кліматичні умови та різноманітні можливості для відпочинку в усіх своїх регіонах. Зокрема, Житомирщина вирізняється своїм багатим природним та культурно-історичним потенціалом. Однак, наразі цей потенціал використовується не повною мірою у сфері туризму. Проблеми, які стримують розвиток туризму в Житомирському Поліссі, включають недосконалість законодавства, обмеженість пропонованих туристичних послуг, відсутність фінансування для відновлення історико-культурної спадщини та нестачу повної інформації про туристичні маршрути та можливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження у сфері туризму в Україні виявило ряд невирішених проблем, які привертають увагу вчених (Aleksandrova, Bohdan, Nokhrina, 2018; Weidmann, Filep & Lovelock, 2022; Yukhnovska, 2019). Науковці, як вітчизняні, так і зарубіжні (Bavrovs'ka, Butenko, 2015; Kovalska, et al. 2021) присвятили свої роботи вивченню проблематики розвитку туризму на регіональному рівні. Важливий внесок у дослідження цієї галузі внесли дослідники: (Beydyk, 2021; Makedon, Mykhaylenko, 2023), хоча досі залишається багато невивчених аспектів. У їхніх роботах аналізується різноманітність чинників, які впливають на розвиток туристичної індустрії, як в Україні загалом, так і в окремих її регіонах. Необхідність у подальших дослідженнях факторів, які впливають на розвиток туризму на регіональному рівні, зумовлена наявністю ряду негативних чинників, пов'язаних зі зміною життєвого рівня населення та кризовими явищами в економіці.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Підвищення результативності туристичної сфери в Житомирському Поліссі буде залежати від регулярного аналізу ринку туристичних послуг, відстеження змін у напрямках туристичних потоків для оперативного відповіді на потреби клієнтів, а також від реалізації заходів зі зниження негативного впливу та визначення стратегій розвитку туризму на регіональному рівні. Вигідне географічне положення регіону, різноманіття флори та фауни, клімат, рельєф, геологічні та гідрологічні особливості створюють умови для розвитку різних видів туризму, зокрема пізнавального та активного. До цього сприяє і розвинена транспортна інфраструктура. Проте, ефективне управління природними парками, збереження архітектурних пам'яток та культурної спадщини є ключовими для збільшення туристичного потоку в регіоні. Таким чином, дослідження специфіки та перспектив розвитку туризму на Житомирщині залишається важливим завданням, оскільки туризм сприяє не тільки фінансовому надходженню в місцевий бюджет, але й соціально-економічному прогресу цього регіону.

Формулювання цілей статті (Постановка завдання). Мета статті – визначення стратегічних складових потенціалу розвитку туризму Житомирського Полісся на засадах аналізу його географічних особливостей та наявних природних ресурсів.

Задачі дослідження: дослідити географічне положення Житомирського Полісся та його особливості, які впливають на туристичну привабливість регіону; виявити існуючі види туризму в регіоні та оцінити потенціал для розвитку нових напрямків, зокрема екологічного, культурного та активного туризму; обґрунтувати інфраструктурні та економічні перспективи використання природних ресурсів регіону для розвитку туристичної індустрії; запропонувати пріоритетні стратегічні напрями розвитку туристичної сфери Житомирського Полісся.

Виклад основного матеріалу. Житомирське Полісся відзначається багатством рекреаційних ресурсів, що робить його одним з лідерів в Україні у цій сфері: площа лісів становить 1046,5 тисяч гектарів, що приблизно 36,1 % всієї території, на кожного жителя регіону приходить 0,73 га лісу (Holovne upravlinnya statystyky u Zhytomyrs'kiy oblasti, 2023). Регіон багатий водними ресурсами, адже тут протікають понад 2800 річок загальною протяжністю 13,68 тисяч кілометрів, серед яких важливе місце займають такі річки як: Тетерів, Случ, Уж, Ірша, Уборть, Ствига, Ірпін та Словечна. Вздовж Тетерева розташовані численні оздоровчі заклади, включаючи бази відпочинку, санаторії та профілакторії. Річки Случ, Уборть та Горинь є перспективними для розвитку водного туризму. Для рекреаційних потреб населення біля міст та селищ області виділено 44 тисячі гектарів зелених зон. Таким чином, Полісся є унікальним регіоном з озерними, річковими та лісовими ландшафтами (Nesterchuk, 2011; Pryrodno-zapovidnyy fond Zhytomyrs'koyi oblasti, 2020).

Система заповідних територій Житомирського Полісся включає 220 об'єктів, які займають площу 140 тис. га. Серед них особливо виділяються два природні заповідники державного значення – Поліський природний заповідник та Древланський природний заповідник (Tyshchenko, 2020). В області розташовані три гідрологічні заказники та 23 парки, які є пам'ятками садово-паркового мистецтва, з яких п'ять мають державне значення, а 18 – місцеве. Їх загальна площа становить 349,12 га. Також на території області знаходяться три дендропарки, загальною площею 15,1 гектара. Бальнеологічні ресурси регіону представлені радоновими лікувальними водами, а також торфовими та сапропелевими лікувальними грязями (Pankiv, Sagaidak, 2022).

За результатами нещодавнього дослідження, Житомирська область виявилася однією з привабливих туристичних точок. Вона має значний потенціал для розвитку туризму, включаючи унікальні природні об'єкти, які не мають аналогів ні в Україні, ні в світі. Серед важливих туристичних місць - Геологічний заказник «Кам'яне село», дуби віком понад 500 років в «Урочищі Тригір'я», унікальні сосни в «Урочищі Модрина», реліктова Азалія Понтійська з «Поліського природного заповідника» (Architectural monuments of national importance. Zhytomyr Region, 2023). Не менш привабливими є і сучасні промислові підприємства, такі як Житомирський маслозавод від компанії «Рудь», ТОВ «Органік Мілк» тощо, які гостинно зустрічають відвідувачів та демонструють свої виробничі процеси (Pashynskaya, 2018). Одним з ключових показників ефективності туристичної індустрії Житомирського Полісся є обсяги туристичних потоків, що розділяються на основні групи туристів. Динаміка туристичних потоків у регіоні за період з 2020 по 2022 рік представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Показники обслуговування туристичним сектором, за видами туризму в Житомирському Поліссі за 2020-2022 pp. (Holovne upravlinnya statystyky u Zhytomyrs'kiy oblasti, 2023)

Роки	Кількість туристів, що були обслуговані туристичним сектором	Від загального числа туристів (особи)		
		іноземні туристи	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	Внутрішні туристи
2020	9648,8	–	5713,12	3935,68
2021	10657,9	–	7788,48	2869,44
2022	20111,8	1	16348,6	3762,08
Відхилення 2022/2020 р.: - абсолютне, (+; -)	10463	1	10635,5	-173,6
- відносне, %	7,9	-	85,9	-3,52

Відхилення 2022/2021 р.: - абсолютне, (+; -)	9453,92	1	8560,16	892,64
- відносне, %	87,4	-	8,89	30,78

Відповідно до даних, представлених у таблиці 1, у 2022 році кількість туристів, яких обслуговували туроператори та туристичні агенції Житомирського Полісся, становила 20111,8 осіб, що на 8,89% перевищує показник 2020 року. У цей же аналізований період відбулося значне збільшення кількості українських туристів, які подорожували за кордон (на 86,2% більше, ніж у 2020 році). У той же час, спостерігалася зворотна тенденція у внутрішньому туризмі: у 2022 році з усіх обслуговуваних туристів внутрішні туристи склали лише 3762,08 осіб, що на 3,52% менше, ніж у 2020 році. Зниження кількості туристів у цей період було зумовлено такими факторами, як недостатня реклама туристичних продуктів Житомирщини як в Україні, так і за кордоном, а також недостатня інформованість населення про природно-рекреаційний потенціал області (Holovne upravlinnya statystyky u Zhytomyrs'kiy oblasti, 2023). Проте, зростання інтересу до туристичних маршрутів Житомирського Полісся призвело до того, що внутрішній туризм з 2021 року збільшився на 30,78%.

Для глибшого аналізу використання туристичних можливостей Житомирського Полісся ми провели SWOT-аналіз. Згідно з даними таблиці 2, існує ряд перешкод для розвитку як в'їзного, так і внутрішнього туризму в цьому регіоні.

Таблиця 2

SWOT-аналіз туристичного сектору Житомирського Полісся у 2023 р. (складено авторами)

Сильні сторони	Слабкі сторони
– наявність міжнародних транспортних маршрутів, які зв'язують Західну та Східну Європу; розвинена залізнична мережа; – стратегічне розташування Житомирського Полісся; багатий природний та ресурсний потенціал; – сприятливі кліматичні умови; – наявність численних об'єктів культурно-історичної та археологічної спадщини; – потенціал для розвитку сільського зеленого, екологічного та спортивного туризму; – наявність рекреаційних можливостей; водні ресурси, які сприяють розвитку екологічного туризму; – наявність закладів для розміщення туристів; розвинута інфраструктура громадського харчування.	– невідповідність рівня туристичних послуг у Житомирській області міжнародним стандартам якості; – проблеми з екологією в окремих районах області; – сезонний характер туристичних послуг; поганий стан автодоріг; відсутність ефективної інформаційної кампанії з боку місцевої влади щодо просування туристичного потенціалу Житомирщини; – недостатньо розвинута інфраструктура на автомагістралях області; – нестача кваліфікованих фахівців у туристичній сфері; обмеженість інвестиційних ресурсів; потреба в реконструкції туристичних об'єктів; – відсутність рекламних матеріалів про туристичний ринок Житомирщини на міжнародному рівні; – недостатня взаємодія між Житомирсом та його районами у сфері туризму; негативні наслідки аварії на Чорнобильській АЕС.
Сприятливі можливості	Можливі загрози
– наявність міжнародних контактів; – значний потенціал для розвитку різноманітних видів туризму; – розширення мережі природних заповідників; – зростання ринку послуг, включаючи готельний бізнес та громадське харчування; вдосконалення у сфері транспорту; – розвиток фінансових установ; – створення інституційних умов для розвитку регіонів та територіальних громад; – впровадження закону України «Про туризм» та стратегії розвитку Житомирського Полісся.	– воєнні дії та нестабільність економіки в Україні; – погіршення умов фінансування та кредитування; – недосконалість законодавчої бази в галузі туризму; – брак державної підтримки туристичних компаній; – висока конкуренція в секторі внутрішнього туризму; – погіршення стану інфраструктури в Житомирському Поліссі; – зниження інвестицій у екологічну сферу та охорону довкілля.

До них відносяться: поганий стан деяких туристичних об'єктів; невідповідність рівня туристичних послуг міжнародним стандартам якості; відсутність комплексної маркетингової стратегії для просування туристичного продукту в Житомирському Поліссі, включаючи слабкий брендінг регіону; низька якість транспортної інфраструктури; несприятлива екологічна ситуація; обмежене фінансування туристичної галузі на місцевому рівні; недостатня інвестиційна

привабливість. Висновки, отримані з SWOT-аналізу, показують, що за умови цілеспрямованої роботи місцевої влади, існує можливість усунути більшість слабких сторін у розвитку туристичного потенціалу Житомирського Полісся.

Однією з ключових конкурентних переваг міста Житомира є його майбутнє розташування на трасі III пан'європейського автомобільного транспортного коридору (Makedon, Valikov, Koshlyak, 2020). Цей коридор має на меті з'єднати п'ять країн - Іспанію, Францію, Німеччину, Польщу та Україну, проходячи від Сант'яго де Компостела в Іспанії через великі європейські міста, такі як Париж, Франкфурт-на-Майні, Берлін, Вроцлав, Краків, і завершуючись в Києві (Beyduk, 2021).

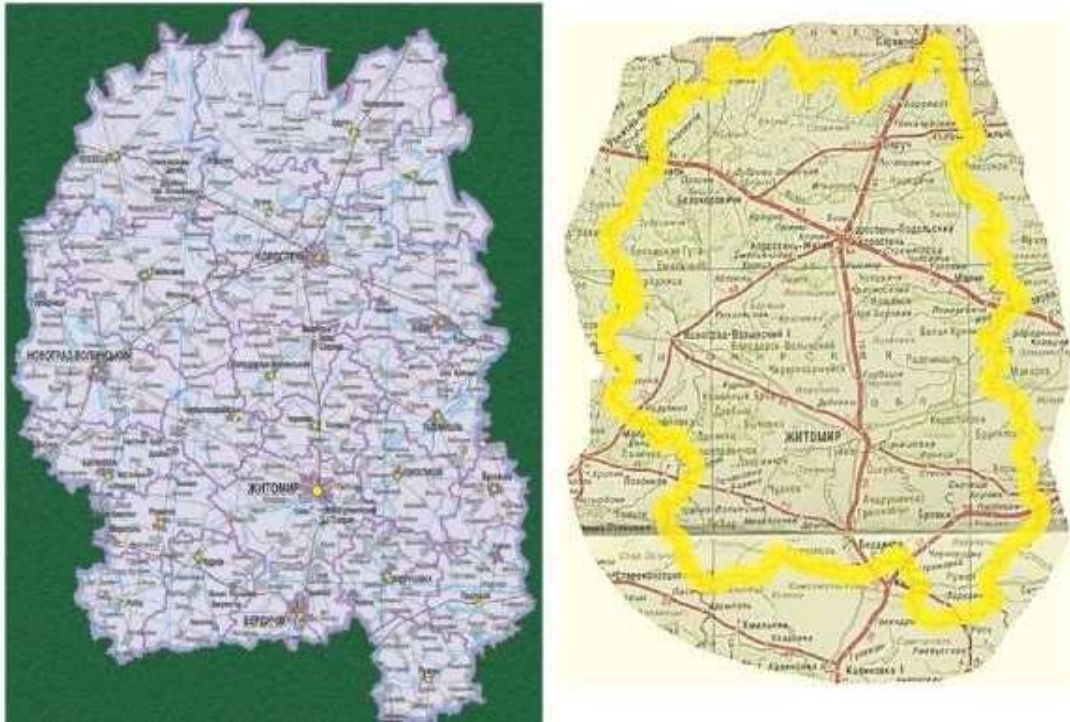

Рис. 1. Система транспортних комунікацій Житомищини (Stupen, Andrushenko, 2016)

Існують ділянки на території Житомирського Полісся, де дорожня інфраструктура є недостатньо розвинутою, а населені пункти мають обмежене сполучення з іншими частинами області, що негативно впливає на розвиток туризму в регіоні.

Структура туристичного комплексу Житомирщини також не відповідає міжнародним стандартам. Незважаючи на зростання кількості готельних закладів і місць для тимчасового проживання в останні роки, більшість з них потребують капітального ремонту та модернізації, що вимагає значних інвестицій. Ситуація аналогічна і в транспортному секторі, який не відповідає потребам туристичної галузі (Weidmann, Filep & Lovelock, 2022).

Отже, недоліки в туристичній інфраструктурі області, невідповідність рівня сервісу європейським стандартам, недостатня інформованість потенційних туристів про ресурси регіону, недбале ставлення місцевих жителів до історичних та природних пам'яток, а також відсутність адекватного контролю з боку місцевої влади над використанням історичних місць стримують розвиток туристичної галузі в Житомирському Поліссі.

Розвиток туристичної галузі в Житомирському Поліссі має велике значення, оскільки позитивно впливає на соціально-економічний стан регіону. Туризм сьогодні включає в себе не лише різноманітні види діяльності, але й сприяє створенню нових робочих місць та збільшенню доходів місцевого бюджету. Тому важливим завданням є знаходження шляхів для подальшого розвитку туристичної сфери у цьому регіоні [Kovalska et al., 2020].

У таблиці 3 ми визначили ключові стратегічні напрямки, які вважаємо пріоритетними для розвитку туризму в Житомирському Поліссі.

Таблиця 3

Пріоритетні стратегічні напрями розвитку туристичної сфери Житомирського Полісся (сформовано авторами на основі (Aleksandrova, Bohdan, Nokhrina, 2018; Makedon, Mykhaylenko, 2023))

№ з/п	Стратегічні напрями	Стратегічні завдання	Прогнозовані результати для сфери туризму
1.	Прогрес у сфері екологічного туризму, зокрема у напрямку розвитку сільського зеленого туризму	– підтримка розвитку сільського зеленого туризму за допомогою організації навчальних семінарів – для нових підприємців у цій галузі; – та власників сільських господарств; – проведення дистанційного навчання та консультацій для працівників у сфері сільського туризму; – створення мережі туристично-екскурсійних маршрутів; – розробка та промоція турів на вихідні дні та екскурсійних турів у міжсезоння.	– розширення використання існуючого туристичного потенціалу та збільшення привабливості туристичних об'єктів та населених пунктів; – створення регіонального інтернет-ресурсу, присвяченого туристичній Житомирщині; – розробка на основі веб-порталу обласної державної адміністрації єдиної туристичної інформаційної системи регіону; – зростання кількості внутрішніх туристів; створення системи інформування для туристів.
2.	Підтримка розвитку внутрішнього туризму та промоція місцевих туристичних пропозицій.	– розробка мапи туристичних маршрутів по Житомирській області; – організація спеціалізованих заходів для промоції туристичного потенціалу регіону; – створення туристичного розділу на вебсайті обласної державної адміністрації; – розробка та встановлення туристичних карт-схем на автобусних та залізничних вокзалах; – представлення Житомирського Полісся на національних та міжнародних туристичних виставках в Україні та за кордоном.	– розробка та розміщення інформаційних табличок про – туристичні об'єкти Житомирського Полісся уздовж ключових туристичних маршрутів; – просування місцевих культурних традицій та звичаїв Житомирщини; – створення нових робочих місць у туристичній галузі; – охорона та розвиток історичної та культурної спадщини регіону.
3.	Поліпшення екологічного середовища та ефективне використання рекреаційних територій.	– організація зон відпочинку, оздоровчих та паркових зон, а також об'єктів природи; – реалізація ініціатив з покращення екологічного стану річок; – підготовка інвестиційного проєкту для створення бальнеологічного оздоровчого центру на базі родовищ радонових мінеральних вод; – проведення досліджень щодо стану водних ресурсів та рекреаційних зон навколо них, організація водоохоронних зон та прибережних смуг; – будівництво та облаштування місць зупинки туристичних автобусів для зручності водіїв та пасажирів на туристичних маршрутах.	– сертифікація та просування туристичних об'єктів та продуктів; збільшення продажів місцевих туристичних пропозицій; – розробка нових комплексних туристичних продуктів; – розвиток інфраструктури та послуг, пов'язаних з туристичними об'єктами та культурними пам'ятками.

Відповідно до даних, наведених у табл. 3, ключовими напрямками розвитку туризму в Житомирському Поліссі є наступні: стимулювання екологічних та сільського зеленого туризму; підтримка внутрішнього туризму та просування місцевих туристичних продуктів; поліпшення екологічного стану та використання рекреаційних зон для туризму.

Реалізація цих стратегічних напрямів сприятиме таким результатам: підвищення привабливості туристичних об'єктів та населених пунктів із туристичним потенціалом; зростання кількості внутрішніх туристів; збільшення продажів регіональних туристичних продуктів; розробка нових комплексних туристичних продуктів, розвиток інфраструктури та послуг у сфері туризму; сертифікація та маркетинг туристичних об'єктів та продуктів; впровадження системи інформування

туристів; створення нових робочих місць; збереження та розвиток історико-культурної спадщини та інші заходи.

Висновки. Визначено, що туристично-рекреаційна сфера в Житомирському Поліссі, що об'єднує майже всі аспекти господарського комплексу регіону, включаючи транспорт, торгівлю, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання та інші, становить один із ключових напрямків розвитку економіки області. Житомирська область має значний потенціал для розвитку як внутрішнього, так і міжнародного туризму завдяки своєму географічному положенню, рельєфу, сприятливому клімату та багатству природних, історико-культурних та туристично-рекреаційних ресурсів. Природно-ресурсна база Житомирщини служить основою для рекреаційної діяльності, оскільки включає в себе сприятливі кліматичні умови, водні, бальнеологічні, лісові ресурси, а також різноманітність флори та фауни.

Доведено, що саме історична та культурна спадщина також є фундаментом для розвитку різних видів туризму на Житомирщині. В області функціонують три з десяти державних історико-архітектурних заповідників України. Результати дослідження підтверджують, що причинами затримки розвитку туризму в регіоні є недосконалість туристичної інфраструктури, невідповідність послуг європейським стандартам, недостатня інформованість потенційних туристів про туристичні ресурси області, недбале ставлення місцевих жителів до історичних та природних пам'яток, а також відсутність ефективного контролю з боку місцевої влади за збереженням історичних місць.

Наявність природних пам'яток та багато численних мальовничих ландшафтів у Житомирській області створює умови для розробки різноманітних туристичних маршрутів, включаючи кільцеві, лінійні та спеціалізовані екскурсії (наприклад, для художників, істориків, архітекторів, мистецтвознавців, археологів, а також історичні, археологічні, ландшафтні екскурсії тощо). На міжнародному ринку туризму пріоритетними напрямками мають бути культурно-пізнавальний, релігійний, екологічний, спортивний та сільський зелений туризм.

Було розроблено стратегічні цілі розвитку туризму у Житомирському Поліссі: формування і впровадження туристичного бренду регіону серед мешканців області; організація веб-постингу для популяризації туристичного потенціалу області через інтернет-сайти, форуми та соціальні мережі; презентація туристичного потенціалу Житомирщини на національних та міжнародних виставках, конференціях, форумах; організація всеукраїнських фестивалів у регіоні; створення регіональної мережі туристичних брендів (райони, міста, ОТГ); розробка єдиної інтерактивної мапи туристичних та екскурсійних маршрутів; активне висвітлення у ЗМІ подій та проектів у сфері туризму Житомирського Полісся.

Список використаних джерел

- Aleksandrova, S. A., Bohdan, N. M., Nokhrina, L. A. 2018. Determinants of tourism development: collection. monograph. za zah. red. I. M. Pysarev's'koho [Determinants of tourism development: collection. monograph.]. Kharkiv: KHNUMH im. O. M. Beketova. (in Ukrainian).
- Bavrov's'ka, N. M., Butenko, Ye. V. 2015. Vykorystannya rekreatsinykh terytoriy v konteksti efektyvnoho upravlinnya zemlyamy: monohrafiya [Use of recreational areas in the context of effective land management: monograph]. Kyiv: Medinform. (in Ukrainian).
- Beydyk, O. O. 2021. Rekreatsinyo-turyst-s'ki resursy Ukrainy: Metodolohiya ta metodyka analizu, terminolohiya, rayonuvannya [Recreational and tourist resources of Ukraine: Methodology and methods of analysis, terminology, zoning]. Kyiv: VPTS «Kyiv's'kyi universytet». (in Ukrainian).
- Holovne upravlinnya statystyky u Zhytomyr's'kii oblasti 2023. Retrived from: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian).
- Pashynskaya, H. 2018. Dovkillia Zhytomyr's'koi oblasti [Environment of Zhytomyr region: Stat. coll.]. Zhytomyr, Holov. upr. statystyky u Zhytomyr's'kii oblasti (in Ukrainian).
- Koval's'ka, L. V., Chorna, L. V., Shchuka, G. P., Poleva, L. V., Mykhailiuk, V. V. 2021. Impact of COVID-19 on tourism 2020. Geography and tourism, Issue 61, 3-11. (in Ukrainian).
- Makedon, V. V., Mykhaylenko, O. H. 2023. Napryamky rozvytku medychnoho strakhuvannya v systemi natsional'noyi ekonomiky krayin. [Directions of the development of medical insurance in the natsional'noyi system of the country's economy]. Prychornomors'ki ekonomichni studiyi, 79, 30-39. DOI: <https://doi.org/10.32782/bse.79-4> (in Ukrainian).
- Makedon, V., Valikov, V., Koshlyak, Y. 2020. Svitovyy rynek pratsi v koordynatakh tsyfrovoyi ekonomiky [The world labor market in the coordinates of the digital economy]. Akademichnyy ohlyad, no. 1(52), 91-107. DOI: 10.32342/2074-5354-2020-1-52-9 (in Ukrainian).
- Nesterchuk, I. K. 2011. Heoekolohichnyy analiz: kontseptual'ni pidkhody, stalyy rozvytok [Geoeological analysis: conceptual approaches, sustainable development: monograph]. Zhytomyr: Zhdtu. (in Ukrainian).
- Ogienko, A. V., Ogienko, M. M. 2020. Teoretychni zasady doslidzhennya turystychno-rekreatsinykh potentsialu [Theoretical foundations of the research of tourist and recreational potential]. Problemy systemnoho pidkhotu v ekonomitsi, No.1(75), 31-37. (in Ukrainian).
- Architectural monuments of national importance. Zhytomyr Region. 2023. Retrived from: <https://ukrainaincognita.com/derzhavnyi-reestr-nerukhomykh-pam039yatokukrainy-2/pamyatky-arkhitektury-natsionalnogo-znachennya-zhy> (in Ukrainian).
- Pankiv, N., Sagaidak, V. 2022. Orhanizatsiya kul'turno-piznaval'noho turyzmu. Suchasnyy stan ta tendentsiyi rozvytku v Ukraini [Organization of cultural and educational tourism. Current state and development trends in Ukraine]. Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu, No. 5, Vol. 1, 58-71. (in Ukrainian).
- Pryrodno-zapovidnyy fond Zhytomyr's'koyi oblasti. 2020. Retrived from: <https://eprdep.zht.gov.ua/bioresursy30.12.2020.htm> (in Ukrainian).
- Stupen, M. G., Andrushenko, V. Yu. 2016. Terytorial'na pryvabyvist' pryrodno-rekreatsinykh resursiv Zhytomyr's'koyi oblasti [Territorial attractiveness of natural and recreational resources of Zhytomyr region]. Naukovyy visnyk Kherson's'koho derzhavnoho universytetu. Ser.: Ekonomichni nauky, No. 17(4), 94-97. (in Ukrainian).

- Tyshchenko, S. 2020.* Suchasnyy stan rozvytku turystychnoyi haluzi Zhytomyrshchyny [The current state of development of the tourist industry in Zhytomyr region]. *Naukovyy visnyk Skhidnoyeuropeys'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrayinky*, No. 5(409), 133-139. (in Ukrainian).
- Weidmann, S., Filep, S., & Lovelock, B. 2022.* How are tourism businesses adapting to COVID-19? Perspectives from the fright tourism industry. *Tourism and Hospitality Research*, 23(1), 121-126. <https://doi.org/10.1177/14673584221085217> (in English).
- Yukhnovska, Yu. O. 2019.* Teoretychni pidkhody do vyznachennya sutnosti turystychnoho potentsialu rehionu [Theoretical approaches to determining the essence of the tourist potential of the region]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho. Seriya: Ekonomika i upravlinnya*, Vol. 30(69), No.1, 42-46. (in Ukrainian).

Надійшла до редколегії 02.12.2023

Прийнята до друку 13.12.2023